

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Західноукраїнський національний університет
Вінницький навчально-науковий інститут економіки
Західноукраїнського національного університету
Кафедра економіки, обліку та оподаткування ВННІЕ

РИБАЧЕНКО Назарій Васильович

Методика складання бухгалтерського балансу та аналіз його показників / Methodology of drawing up the balance sheet and analysis of its indicators

спеціальність: 071 - Облік і оподаткування

освітньо-професійна програма - Облік і оподаткування

Кваліфікаційна робота

Виконав студент групи

ОПДвнм-21

Н.В.Рибаченко

ВІННИЦЯ - 2024

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ІСТОРИЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ БАЛАНСУ ТА ЙОГО ЕВОЛЮЦІЯ	5
1.1 Ретроспектива розвитку балансового узгодження як складової методу бухгалтерського обліку та форми фінансової звітності	5
1.2 Особливості структури бухгалтерського балансу та його еволюція	12
1.3 Основні принципи складання балансу та фінансової звітності	16
РОЗДІЛ 2. ФОРМУВАННЯ ПОКАЗНИКІВ БАЛАНСУ НА ОСНОВІ ДАНИХ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ	19
2.1 Інформаційні джерела та алгоритм формування активів балансу	19
2.2 Відображення власного капіталу у балансі: порядок і підходи	30
2.3 Формування даних балансу про зобов'язання підприємства	37
РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ ПОЛІПШЕННЯ БАЛАНСУ ТА ЙОГО ПІДВИЩЕННЯ ЙОГО РОЛІ В УПРАВЛІННІ ПІДПРИЄМСТВОМ	41
3.1. Аналіз фінансово-майнового стану підприємства на основі даних балансу	41
3.2. Модернізація бухгалтерського балансу як інструменту для управлінських рішень	44
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ	50
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	52
ДОДАТКИ	55

ВСТУП

Актуальність дослідження. Сучасний перехід від індустріального до інформаційного суспільства, зміна економічних моделей під впливом глобалізації, зростання ролі інтелектуальної праці та зменшення матеріаломісткості виробництва породжують нові виклики. Вони вимагають перегляду фундаментальних принципів економічної науки та розробки інноваційних підходів до прийняття управлінських рішень, спрямованих на забезпечення конкурентоспроможності бізнесу. У цьому контексті важливим стає вдосконалення інформаційного забезпечення управлінського процесу, основою якого є фінансова звітність, зокрема бухгалтерський баланс. Ефективне використання цього інструменту сприяє прийняттю обґрунтованих рішень, що підвищують ефективність економіки загалом.

Питання обліку та аналізу бухгалтерського балансу досліджували численні вітчизняні та зарубіжні науковці, зокрема Ф.Ф. Бутинець, Б.І. Валуєв, Ю.А. Верига, А.Андросов, М. Ван Бред та інші. Проте наукові досягнення не завжди знаходять широке впровадження у практичній діяльності підприємств. Залишається актуальною проблема відповідності даних бухгалтерського балансу потребам користувачів, які приймають управлінські рішення.

Метою є обґрунтування теоретичних та методичних засад формування показників бухгалтерського балансу та їх використання для підвищення ефективності управлінських рішень. Для досягнення цієї мети визначено **наступні завдання:**

- аналіз концепцій формування показників балансу та його видів у національній і міжнародній практиці;
- визначення принципів формування балансу та фінансової звітності;
- обґрунтування підходів до узагальнення інформації у балансі;
- розробка рекомендацій щодо вдосконалення аналізу бухгалтерського балансу та використання його результатів.

Об'єктом є процес формування звітної інформації та її використання для управління. Предметом дослідження виступають теоретичні й практичні аспекти складання балансу на прикладі ПрАТ «Вінницький дослідний завод». Методологічна основа включає сукупність загальнонаукових і спеціальних методів дослідження економічних явищ із застосуванням системного підходу.

Елементи новизни включають розробку рекомендацій щодо вдосконалення формування показників балансу з урахуванням потреб сучасного управління. Зокрема:

- пропонується перегляд назви «Бухгалтерський баланс» на «Звіт про фінансовий-майновий стан» відповідно до міжнародної практики;
- визначено невідповідності між нормативними вимогами та потребами користувачів фінансової звітності;
- обґрунтовано використання сучасних програмних продуктів для підвищення ефективності аналізу балансу.

Практичне значення роботи полягає у можливості застосування розробок автора для оптимізації системи обліку й аналізу на підприємствах.

Апробація і публікації. Результати дослідження були представлені на міжнародній науково-практичній конференції (Луцьк, 2023 рік) та опубліковані у тезах доповідей загальним обсягом 0,2 др. арк. Дослідження виконано на 54 сторінках і містить 7 таблиць, 17 рисунків, додатки, використано __ джерел літератури.

РОЗДІЛ 1.

ІСТОРИЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ БАЛАНСУ ТА ЙОГО ЕВОЛЮЦІЯ

1.1 Ретроспектива розвитку балансового узгодження як складової методу бухгалтерського обліку та форми фінансової звітності

Протягом історії бухгалтерський облік незмінно виконував свою основну функцію — забезпечення об'єктивного визначення фінансових результатів діяльності підприємств і обчислення відповідних показників. Цього досягали завдяки використанню таких інструментів, як бухгалтерські рахунки, подвійний запис, оцінка, калькуляція, балансове узагальнення та звітність. Особливу увагу до якості бухгалтерського балансу як джерела інформації почали приділяти вчені та практики через зростаючі потреби основних користувачів облікової інформації: інвесторів, фінансових аналітиків, банків та постачальників.

Перші серйозні кроки в науковому дослідженні балансового узагальнення та визначення фінансових результатів через інформацію балансу були зроблені ще в XIX столітті. Тоді бухгалтерський баланс розглядали з різних точок зору: як обліковий прийом, форму підсумкової звітності та інформаційну модель економіки підприємства. Водночас баланс сприймали як властивість збалансованої системи, що залишалося актуальним до XX століття, коли підходи до його оцінки зазнали суттєвих змін.

Серед видатних вчених, що зробили значний внесок у розвиток теорії балансу, варто згадати М.С. Лунського та О.П. Рудановського. М.С. Лунський визначив баланс як метод зіставлення двох сукупностей. У свою чергу, сформулював 31 тезу балансової теорії, які узагальнили попередні погляди на сутність, структуру і призначення балансу, а також взаємозв'язок між балансом і бухгалтерськими рахунками. Цей підхід заклав основу для подальшого розвитку, що продовжив О.П. Рудановський, спрямовуючи зусилля на практичне застосування балансу в управлінні економічними процесами.

Попри значні досягнення, питання використання балансу в управлінні

залишалися недостатньо дослідженими. Наприклад, спроба О.П. Рудановського адаптувати бухгалтерський баланс для аналізу показників підприємств різних галузей на макрорівні виявилася недосконалою, на що вказав академік М.Г. Чумаченко.

Аналіз еволюції поняття «баланс» свідчить, що на його формування вплинули численні фактори: розвиток методів ведення обліку, вдосконалення оцінки активів і подвійного запису, класифікація економічних об'єктів за новими ознаками, а також підвищені вимоги до облікової інформації з боку менеджменту. Зовнішні чинники, зокрема вплив ринкових відносин, залишалися ключовими для вдосконалення балансу.

У XX столітті розвиток балансової теорії відбувався у двох напрямках залежно від економічної системи. У країнах із ринковою економікою бухгалтерський баланс мав горизонтальну або вертикальну структуру, а статті оцінювалися різними методами залежно від рівня ліквідності активів. Це збереглося і в сучасних умовах. Водночас визначилися дві основні моделі бухгалтерського обліку — англо-саксонська та європейська. Перша характеризується мінімальним втручанням держави, тоді як друга передбачає суттєву регламентацію методів оцінки та розрахунку фінансових показників.

Сьогодні бухгалтерський баланс залишається ключовим інструментом фінансової звітності, забезпечуючи об'єктивну оцінку стану підприємства та його фінансових результатів. Розвиток теорії та практики його застосування сприяє підвищенню ефективності управлінських рішень, дозволяючи адаптуватися до умов сучасної економіки.

За словами професора В.В. Сопка, бухгалтерський баланс є методом відображення стану господарських ресурсів і процесів через їх поділ на дві основні категорії: продуктивні сили (групування за майновим аспектом) і виробничі відносини (групування за власницьким аспектом) на певний момент часу. Технічний бухгалтерський баланс, на думку вченого, представлений у вигляді таблиці, яка характеризує майно підприємства за критеріями продуктивних сил (основні засоби, матеріали, грошові кошти) у вартісному

вираженні та власницьких відносин (власні й позикові кошти, вкладені в господарську діяльність). Ці аспекти утворюють дві основні частини балансу: «актив» і «пасив».

Аналіз еволюції балансового узагальнення в різних країнах за останні два століття демонструє, що зміни у формах бухгалтерського балансу, структурі статей активу й пасиву зумовлені потребами зовнішніх користувачів інформації. Зазвичай баланс розглядають як форму звітності про фінансовий стан підприємства. Згідно з дослідженням Л.В. Чижевської [25], серед 85 підходів до визначення балансу лише два спрямовані на його використання для управління підприємством. Наприклад, Дж. Дзаппа (Італія, 1992 р.) наголошував, що інформація, представлена в балансі, має більшу цінність у комплексі, а не окремо. У свою чергу, Г. Сортер (США, 1969 р.) підкреслював можливість аналізу господарської практики підприємства на основі даних балансу.

Водночас професори В.Ф. Палій і М.С. Пушкар підкреслювали значущість інформації балансу для внутрішніх користувачів, зокрема для управління економічними процесами. За їхніми твердженнями, дані балансу дозволяють аналізувати діяльність підприємства, оцінювати окремі статті, приймати рішення щодо інвестицій, модернізації обладнання, оптимізації виробничих запасів, управління дебіторською заборгованістю та підтримання платіжної дисципліни.

Дослідження професора Ф.Ф. Бутинця показало, що з розвитком економіки сформувалися різні школи бухгалтерського обліку (італійська, французька, англо-американська, німецька тощо), які мали власне трактування бухгалтерського балансу. Наприклад, італійська школа розглядала баланс як рівність прав і обов'язків, французька — як рівність доходів і витрат, тоді як англо-американська школа акцентувала увагу на відповідності засобів підприємства кредиторській заборгованості та капіталу. Найбільш послідовним, на думку Ф.Ф. Бутинця, був підхід німецької школи, яка трактувала баланс як рівність дебетових і кредитових залишків рахунків[4].

Управлінські можливості бухгалтерського балансу залежать від здатності забезпечувати аналітичні й прогностичні потреби як зовнішніх, так і внутрішніх

користувачів. Німецька школа обґрунтувала важливість взаємозв'язку між подвійним записом і балансом. Це означає, що побудова раціонального бухгалтерського балансу вимагає науково обґрунтованого плану рахунків, здатного задовольняти інформаційні потреби користувачів. У цьому контексті баланс стає інструментом не лише оцінки стану підприємства, а й прогнозування його розвитку.

Для ефективного реформування бухгалтерського обліку необхідно враховувати, що дані окремих рахунків у складі балансу набувають нових властивостей. Це дозволяє використовувати баланс не лише як підсумковий документ, але й як базу для аналізу та прийняття управлінських рішень.

Реформування бухгалтерського обліку в Україні має на меті створення умов для інтеграції країни у світову економіку. Це призвело до значних змін у методології традиційної національної системи обліку. Введення нового плану рахунків та супровідної інструкції стало революційним кроком у трансформації бухгалтерського обліку, включаючи зміну форми бухгалтерського балансу. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», а також запровадження Національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку (НП(С)БО) значно вплинули на фінансовий аспект обліку, зокрема через ускладнення форм фінансової звітності. Бухгалтерія тепер повинна враховувати як традиційні методи, так і нові правила податкового обліку для визначення фінансових результатів.

Одним із важливих досягнень реформування стало впровадження положень, які сприяють точнішій оцінці реальної вартості активів підприємства, деталізації структури пасиву балансу, а також покращенню якості фінансової інформації. Однак, незважаючи на це, значна частина змін спрямована на задоволення потреб зовнішніх користувачів, тоді як інформаційні запити внутрішніх користувачів залишаються менш врахованими. Наприклад, дані першого розділу активу, особливо щодо основних засобів та нематеріальних активів, є недостатньо деталізованими. Аналіз балансів у Німеччині, Польщі та Франції демонструє більш структурований підхід до подання подібної

інформації.

Дані бухгалтерського балансу мають потенціал для використання в прогнозуванні діяльності підприємства, що особливо важливо в умовах ринкової економіки. Зростання потреби в прогностичному аналізі пов'язане з організацією виробництва і реалізації товарів у ринкових умовах. Удосконалення форми бухгалтерського балансу має враховувати як потреби зовнішніх, так і внутрішніх користувачів, що дозволить ефективніше використовувати інформацію для управлінських рішень.

Баланс як категорія широко використовується в різних сферах знань і означає рівновагу між певними величинами, показниками або явищами. З бухгалтерської точки зору “баланс — це форма звітності, яка синтезує інформацію про стан активів, зобов'язань і власного капіталу підприємства на певну дату. У НП(С)БО 1 зазначено, що баланс — це звіт про фінансовий стан підприємства, який використовується для аналізу, планування, контролю грошових потоків, а також для потреб податкових органів, кредиторів і державних установ” Баланс класифікується за кількома ознаками: [13].

Зміст і структура балансу еволюціонували відповідно до змін у суспільному розвитку, продуктивних силах і формах власності. Сучасний баланс виконує такі ключові функції:

1. Слугує основою бухгалтерської звітності, яка відображає результати фінансово-господарської діяльності підприємства.
2. Є головним джерелом інформації про фінансовий та майновий стан суб'єктів господарювання.
3. Надає інформаційну основу для податкових і фінансових органів, а також для державного управління.
4. Використовується для планування фінансів та контролю за рухом грошових коштів підприємства.

Баланс поділяється за різними критеріями: джерела формування, періодичність подання, обсяг інформації, змістовне наповнення та структура.

Його розробка повинна враховувати інтереси як зовнішніх, так і внутрішніх користувачів, забезпечуючи ефективність управлінських рішень.

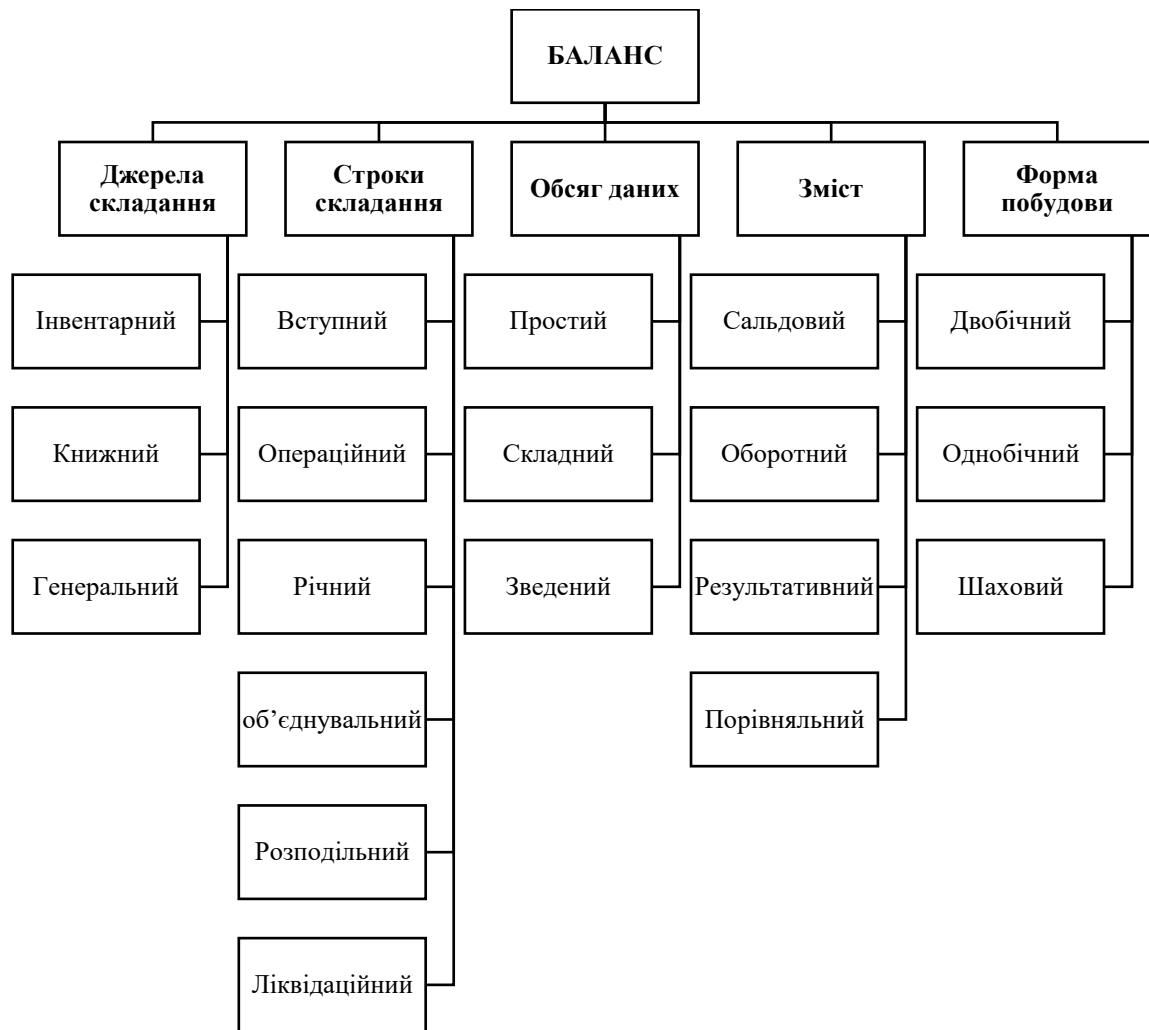

Рис. 1.1. Класифікація бухгалтерських балансів

Бухгалтерський баланс є ключовим документом, який відображає фінансовий стан підприємства, забезпечує основу для управління, контролю та планування. Його дані дозволяють:

- аналізувати структуру активів і пасивів;
- оцінювати фінансову стійкість і ліквідність;
- прогнозувати майбутню діяльність.

Баланс виступає універсальним інструментом, який об'єднує облікові дані, формуючи цілісну картину стану підприємства на певний момент часу.

У широкому значенні баланс є інструментом діалектичного методу досліджень, який використовується для узагальнення інформації у різних

сферах, наприклад, у трудових ресурсах чи товарних балансах. У бухгалтерському обліку баланс відіграє важливу роль, виконуючи функції не лише групування та узагальнення даних, а й внутрішнього постійного контролю. Завдяки цій функції вдається своєчасно виявляти помилки у відображенні руху ресурсів підприємства та джерел їх формування, що є основою для підтримання облікової точності. Ця особливість балансу як елемента облікової методології ґрунтується на принципі подвійного запису господарських операцій.

Фінансовий звіт, відомий як "Баланс", хоч і має таку ж назву, не є тотожним обліковому балансу за змістом і формою. Як елемент методу бухгалтерського обліку, баланс представлений у Головній книзі, яка містить синтетичні рахунки. Натомість фінансовий звіт будується у формі таблиці, де активи розташовані зліва, а пасиви – справа. У змістовному аспекті обліковий баланс є засобом синтезу даних аналітичного обліку, який постійно оновлюється. У банківській сфері, наприклад, баланс розраховується щодня для забезпечення точності облікових даних.

Характерною рисою облікового балансу є його динамічність, що відображає постійний рух господарських операцій. Натомість фінансовий звіт має статичний характер, фіксуючи стан активів і пасивів на конкретну дату. Такий статичний підхід часто не дозволяє оцінити реальні зміни у фінансовому стані підприємства.

У сучасній практиці фінансовий звіт потребує вдосконалення. Зокрема, для визначення реальних фінансових результатів доцільно доповнити актив балансу розділом IV «Балансові надлишки», що дозволить краще оцінити зміни у фінансовому стані підприємства.

Баланс, як складова методу бухгалтерського обліку, виступає універсальним засобом, що гарантує точність і повноту облікової інформації завдяки застосуванню подвійного запису та узагальненню даних. Водночас баланс у ролі фінансового звіту вимагає вдосконалення для більш точного відображення фактичних фінансових результатів підприємства. Усвідомлення різниці між цими аспектами є важливим для ефективного управління

фінансовими ресурсами.

1.2. Особливості структури бухгалтерського балансу та його еволюція

Перший крок у реформуванні системи бухгалтерського обліку в Україні розпочався у 1992 році з підписання Указу Президента України № 303 «Про перехід України до загальноприйнятої у міжнародній практиці системи обліку та статистики». Цей документ став основою для розробки низки нормативних актів, зокрема Програми реформування бухгалтерського обліку із застосуванням МСФЗ, Закону України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» та Національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку (П(С)БО).

Попри досягнутий прогрес, реформа продовжується і нині. Одним із ключових етапів адаптації українських стандартів до МСФЗ стало затвердження Міністерством фінансів України Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» (Наказ № 73 від 07.02.2015 р.), що набрало чинності 19 березня 2015 року, скасувавши попередні П(С)БО 1-5.

НП(С)БО 1 визначає мету, склад, основні принципи підготовки фінансової звітності та вимоги до визнання і розкриття її елементів. Фінансова звітність, відповідно до стандарту, включає:

- форму № 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)»;
- форму № 2 «Звіт про фінансові результати (звіт про сукупний дохід)»;
- форму № 3 «Звіт про рух грошових коштів»;
- форму № 4 «Звіт про власний капітал»;
- примітки до річної фінансової звітності.

У примітках до фінансової звітності, затверджених наказом МФУ № 302

від 29.11.2000 р., зберігається форма № 5. Підприємства, які застосовують МСФЗ, можуть готувати примітки у довільній формі.

Бухгалтерський баланс являє собою звітну таблицю, яка відображає фінансовий стан підприємства на певну дату через співвідношення активів, пасивів і власного капіталу. Його структура ґрунтується на принципі подвійного запису, що забезпечує баланс між активами та джерелами їх фінансування. Баланс складається з двох основних частин: активу, який відображає склад і розміщення господарських засобів підприємства, та пасиву, який показує джерела фінансування активів, що включають власний капітал і зобов'язання.

Активи балансу поділяються на необоротні та оборотні. Необоротні активи включають основні засоби, нематеріальні активи, довгострокові фінансові інвестиції, незавершене будівництво та інші активи, що використовуються у діяльності підприємства протягом тривалого періоду. Оборотні активи охоплюють запаси, дебіторську заборгованість, поточні фінансові інвестиції, грошові кошти та їх еквіваленти, а також витрати майбутніх періодів. Ці активи характеризуються високою ліквідністю, що означає можливість їх швидкого перетворення у грошову форму.

Пасиви балансу складаються з власного капіталу і зобов'язань. До складу власного капіталу входять статутний капітал, резервний капітал, додатковий капітал і нерозподілений прибуток або непокритий збиток. Зобов'язання підприємства поділяються на довгострокові та поточні. Довгострокові зобов'язання включають зобов'язання, термін погашення яких перевищує один рік, наприклад, довгострокові кредити банків. Поточні зобов'язання охоплюють короткострокові кредити, кредиторську заборгованість, зобов'язання перед бюджетом та за страхуванням, які повинні бути виконані протягом операційного циклу або одного року.

Актив Балансу складається з трьох основних розділів: I «Необоротні активи», II «Оборотні активи» та III «Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття». У свою чергу, Пасив Балансу має чотири розділи: I «Власний капітал», II «Довгострокові зобов'язання і забезпечення», що об'єднує

попередні розділи «Забезпечення наступних витрат та платежів» і «Довгострокові зобов'язання», III «Поточні зобов'язання і забезпечення», який відповідає колишньому розділу «Поточні зобов'язання», та IV «Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття», що раніше відображалися у вписуваному рядку 605 розділу «Поточні зобов'язання».

Важливою характеристикою балансу є його рівність, яка забезпечується принципом подвійного запису. У балансі завжди виконується рівність: сума активів дорівнює сумі пасивів. Це означає, що кожен актив підприємства має відповідне джерело фінансування, яке відображається у пасиві.

Сучасна структура балансу враховує вимоги міжнародних стандартів фінансової звітності та національних положень бухгалтерського обліку. Основними ознаками сучасного балансу є розподіл активів і зобов'язань за строками обігу, детальність відображення статей, а також забезпечення зрозумілості та прозорості для всіх категорій користувачів фінансової звітності. Баланс відіграє ключову роль у забезпеченні обґрунтованості управлінських рішень, оцінці фінансового стану підприємства та формуванні повної картини його господарської діяльності.

Значення бухгалтерського балансу залишається ключовим протягом усього періоду його застосування. Вступний баланс і відповідні записи на протилежних сторонах рахунків стали основою подвійного запису, яка й сьогодні відіграє важливу роль у системі бухгалтерського обліку. Віддавна існує чотири типи змін у балансі, які й досі демонструють зв'язок між балансом і рахунками, підкреслюючи необхідність відображення господарських операцій на протилежних сторонах двох або більше рахунків. Двостороннє відображення операцій підвищує як пізнавальну, так і контрольну функції обліку.

Класифікація господарських операцій за типами має практичне та теоретичне значення. Це враховують під час формування структури балансу, визначення його змісту та використання для оцінки фінансового стану й платоспроможності підприємства.

Операції першого типу впливають виключно на актив балансу, змінюючи структуру та розташування необоротних і оборотних активів, а також витрат майбутніх періодів, без впливу на загальний підсумок балансу. До таких операцій належать внутрішні переміщення активів між матеріально відповідальними особами та зміни, пов'язані з обліком капітальних інвестицій, які обліковуються у статті «Незавершене будівництво».

Другий тип операцій впливає тільки на пасив балансу, змінюючи склад власного капіталу та зобов'язань, але без змін валюти балансу. До таких операцій належать відображення змін у статутному капіталі, резервному капіталі або зобов'язаннях.

Третій тип операцій викликає збільшення як активу, так і пасиву балансу на однакову суму, що призводить до зростання валюти балансу. Сюди входять такі операції, як отримання довгострокових кредитів, внески до статутного капіталу, придбання основних засобів за плату або отримання цільового фінансування.

Четвертий тип операцій зменшує актив і пасив балансу на однакову суму, що призводить до скорочення валюти балансу. Серед таких операцій — оплата зобов'язань, погашення кредитів або списання основних засобів.

Таблиця 1.1

Типи господарських операцій

Тип операції	Характеристика операції	Вплив операції		
		На актив	На пасив	На підсумок балансу
1	Зміни у складі господарських засобів	Збільшення статті зменшення статті	Без змін	Без змін
2	Зміни у джерелах формування господарських засобів	Без змін	Збільшення статті зменшення статті	Без змін
3	Надходження, додаткове залучення господарських засобів в оборот підприємства	Збільшення статті	Збільшення статті	Збільшення статті
4	Вибуття засобів із господарства	Зменшення статті	Зменшення статті	Зменшення статті

Всі господарські операції підприємства, їх вплив на структуру та підсумок балансу можна відобразити наступним чином (табл. 1.4).

Розподіл господарських операцій на чотири типи дозволяє забезпечити систематичний підхід до їх обліку та аналізу, що є важливим для підтримки балансу між активами та пасивами. Ці операції впливають на структуру балансу, його показники та підсумки, забезпечуючи повноту інформації для прийняття обґрунтованих управлінських рішень. Залежно від галузевої специфіки підприємства, операції першого та третього типів зазвичай становлять більшу частину всіх господарських дій, підкреслюючи їхню вагомість у загальній системі обліку.

1.3. Основні принципи складання балансу та фінансової звітності

Фінансова звітність є видом бухгалтерської звітності, що відображає інформацію про фінансовий стан, результати діяльності та рух грошових коштів підприємства за певний звітний період. Основною метою її складання є забезпечення користувачів повною, достовірною та об'єктивною інформацією щодо фінансових результатів та стану підприємства. Вона створена для задоволення інформаційних потреб юридичних та фізичних осіб, які використовують ці дані для прийняття обґрунтованих управлінських рішень.

Річна фінансова звітність містить такі компоненти: баланс, звіт про фінансові результати, звіт про рух грошових коштів і звіт про власний капітал. Строки його подання визначаються Кабінетом Міністрів України. Квартальні звіти зазвичай містять лише баланс і звіт про фінансові результати. Представництва суб'єктів малого підприємництва та іноземні суб'єкти підприємницької діяльності часто використовують спрощені форми звітності, які включають баланс і звіт про фінансові результати.

Кожна стаття у фінансовій звітності повинна відповідати двом умовам, перш ніж її можна буде представити: стаття може бути достовірно оцінена, а

приплив або відтік майбутніх економічних вигод є певним. Фінансова звітність повинна відповідати таким характеристикам якості:

1. **Чіткість.** Інформація повинна бути доступна користувачам з достатнім рівнем знань у сфері бухгалтерського обліку. Звіти повинні містити відомості про підприємство, дату звітності, звітний період, валюту звітності, консолідацію звітності, а також дані про ліквідацію окремих видів діяльності, помилки, виявлені в минулих роках, і відповідні коригування.
2. **Доречність.** Звіти повинні містити лише інформацію, важливу для прийняття рішень, прогнозування результатів діяльності та оцінки подій.
3. **Надійність.** Дані у звіті повинні бути достовірними і не містити спотворень і помилок. Це забезпечується правдивим відображенням дій і подій і принципом переваги змісту над формою.
4. **Нейтралітет.** Інформація не повинна надаватися з метою вплинути на рішення користувача.
5. **Усі дані мають бути піддані належній перевірці, щоб уникнути упущень або перебільшень.**

Фінансова звітність повинна містити обов'язкові реквізити, такі як дата складання, охоплений період і валюта звітності. Документ підписується керівником підприємства та головним бухгалтером, що підтверджує його справжність.

Основними засадами, на яких базуються бухгалтерський облік та фінансова звітність, є принципи, що наведені в таблиці 1.2.

Таблиця 1.2.

Таблиця принципів фінансової звітності

<u>Принцип</u>	Суть
Обачність	Використання облікових методів, що запобігають завищенню активів і доходів або заниженню зобов'язань і витрат.
Повне висвітлення	Забезпечення повної інформації про всі операції для коректних рішень користувачів.
Автономність	Підприємство є окремою юридичною особою, відокремленою від власників.
Послідовність	Дотримання стабільної облікової політики, зміни можливі лише відповідно до стандартів.
Безперервність	Звітність базується на припущенні, що підприємство продовжить діяльність у майбутньому.
Нарахування та відповідність	Доходи і витрати відображаються у момент їх виникнення для забезпечення повної картини.
Превалювання сутності над формою	Відображення операцій за їх економічною сутністю, а не лише юридичною формою.
Історична собівартість	Оцінка активів за фактичними витратами на їх придбання чи створення.
Єдиний грошовий вимірник	Усі операції подаються у фінансовій звітності в грошовому еквіваленті.
Періодичність	Звітність складається за визначені часові періоди для регулярного аналізу.

У широкому розумінні баланс є об'єктивною рівновагою між підсумками дебетових і кредитових залишків рахунків, яка зумовлена застосуванням принципу подвійного запису. У вузькому розумінні баланс розглядається як основна форма фінансової звітності, що узагальнює інформацію про ресурси підприємства (активи) та джерела їх формування (пасиви). Він є важливим інструментом аналізу фінансового стану підприємства.

РОЗДІЛ 2

ФОРМУВАННЯ ПОКАЗНИКІВ БАЛАНСУ НА ОСНОВІ ДАНИХ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

2.1 Інформаційні джерела та алгоритм формування активів балансу

Баланс підприємства базується на фундаментальному рівнянні, яке має вигляд:

$$\text{Активи} = \text{Власний капітал} + \text{Зобов'язання}$$

Активи представляють собою ресурси, що перебувають у розпорядженні підприємства. Згідно з визначенням, наведеним у НП(С)БО 1, активи – це ресурси, які підприємство контролює внаслідок минулих подій, використання яких очікувано приведе до отримання економічних вигод у майбутньому.

Активи можуть бути матеріальними, наприклад, будівлі, матеріальні запаси чи грошові кошти, або нематеріальними, тобто такими, що не мають фізичної форми, наприклад, дебіторська заборгованість. Вони можуть проявлятися у трьох формах: права володіння, права користування та права розпорядження (остання не застосовується до орендованих основних засобів).

Визначення активів охоплює кілька важливих аспектів. По-перше, активи є результатом минулих подій, тобто вони виникають внаслідок уже здійснених операцій, таких як придбання, виробництво чи отримання на безоплатній основі. При цьому запаси, придбані понад необхідну кількість, не вважаються активами. По-друге, підприємство повинно мати контроль над активами, що дозволяє управляти їх використанням і отримувати майбутні вигоди. Третій аспект — це потенціал активів забезпечувати економічну вигоду, яка може проявлятися у вигляді прямих чи опосередкованих грошових надходжень або їх еквівалентів, зокрема через готову продукцію чи незавершене виробництво.

Активи охоплюють усі цінності, що належать підприємству, включаючи

приміщення, обладнання, грошові кошти, запаси та дебіторську заборгованість. Для спрощення оцінки та аналізу ці ресурси поділяються за тривалістю їх обігу. Необоротні активи — це засоби, що використовуються тривалий час (понад рік або один операційний цикл, якщо він триваліший за рік), поступово передаючи свою вартість через амортизацію. Оборотні активи, навпаки, повністю споживаються протягом року чи операційного циклу, якщо він довший, змінюючи свою форму і переносячи свою вартість на продукцію або послуги одноразово.

До активів у балансі включаються лише ті засоби, які відповідають визначеним критеріям.

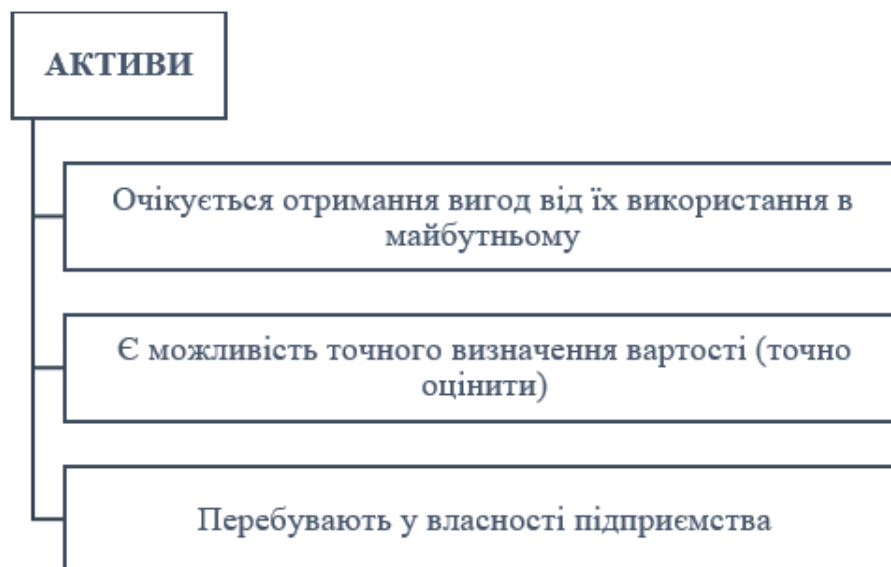

Рис. 2.1. Критерії визнання активів

Активи підприємства мають відповідати певним критеріям, які забезпечують їх включення до балансу. Розглянемо ці критерії детальніше.

Перший критерій передбачає, що актив може бути віднесений до господарських засобів підприємства, якщо очікується отримання від нього майбутніх економічних вигод. Наприклад, активами підприємства, яке займається торгівлею одягом, можуть бути:

- Право на здійснення роздрібною торгівлі непродовольчими товарами. Його використання сприяє отриманню доходів від основної діяльності підприємства, що забезпечує прибутковість.

– Запаси одягу на складі, призначені для реалізації. Продаж цих товарів є головним джерелом відшкодування витрат на їх придбання та формування прибутку.

– Касовий апарат у робочому стані. Цей необоротний актив дозволяє здійснювати контроль за грошовими коштами підприємства, сприяючи ефективному управлінню фінансами.

Другий критерій визначає, що кожен актив, повинен мати первісну вартість. Наприклад, якщо підприємство придбало тканину за 20 тис. грн, ця сума відображатиме вартість активу, якщо додаткових витрат на її придбання не було.

Третій критерій вимагає, щоб актив перебував у власності підприємства. Згідно з Цивільним кодексом України, право власності дає можливість володіти, користуватися та розпоряджатися майном. Наприклад, якщо фірма орендує приміщення, це майно не буде включене до її активів, оскільки воно залишається власністю орендодавця.

Активи в балансі класифікуються за розташуванням та станом майна. У розділі I балансу відображаються необоротні активи, у розділі II — оборотні активи. При цьому активи розміщуються в порядку зростання ліквідності: від найменш ліквідних до найбільш ліквідних. Також в активі балансу включаються витрати майбутніх періодів.

Підсумок активів у балансі дорівнює сумі розділів “Необоротні активи”, “Оборотні активи” і “Необоротні активи, утримувані для продажу”. Це рівняння можна виразити так:

$$A = M_n + M_o + M_{np}$$

Активи балансу можна класифікувати за трьома основними ознаками: за тривалістю використання, відношенням до об’єктів інвестування та ступенем ліквідності.

Активи		
За тривалістю використання	За об'єктами інвестування	За ступенем ліквідності
Оборотні – ті, що їх споживають протягом року -запаси сировини, матеріалів, готової продукції; -грошові кошти та їх еквіваленти (готівка, чеки, залишки на депозитних рахунках; -дебіторська заборгованість	Реальні -оборотні -необоротні	Низько ліквідні -земля -будівлі -споруди -машини та обладнання
		Середньо ліквідні -дебіторська заборгованість -готова продукція -сировина і матеріали
Необоротні – вартість їх суттєво не змінюється протягом року -нематеріальні активи; -незавершене будівництво -основні засоби; -довгострокові фінансові інвестиції; -довгострокова дебіторська заборгованість	Фінансові -цінні папери	Високоліквідні -грошові кошти та їх еквіваленти -поточні фінансові інвестиції

Рис. 2.2. Класифікація активів балансу

Показники окремих статей активів підприємства характеризуються наступним змістом (Додаток А).

Згідно з НП(С)БО 1, підприємства можуть включати додаткові статті до фінансової звітності, якщо відповідна інформація відповідає критеріям суттєвості, визначеним нормативними актами або керівництвом підприємства. Проте, виходячи з принципів складання фінансової звітності, слід зазначити, що у випадках, коли інформація для додаткового рядка є суттєвою, підприємства зобов'язані включати такі рядки до звітності, забезпечуючи відповідні

показники.

Реквізити стосуються саме тих статей, які фігурували в попередній таблиці балансу, але не включені в основну таблицю нового зразка. Наприклад, стаття «Інвестиційна нерухомість» містить дані про об'єкти, віднесені до інвестиційної нерухомості за П(С)БО 32 «Інвестиційна нерухомість». Ця стаття представляє справедливу вартість на дату балансу або залишкову вартість на основі початкової вартості. Додаткові елементи також можуть відображати первісну вартість і суму амортизації.

Стаття «Довгострокові біологічні активи» містить дані про довгострокові біологічні активи за П(С)БО 30 «Біологічні активи». Якщо актив обліковується за собівартістю, вкажіть його справедливу вартість або ліквідаційну вартість із додатковими відомостями про суму амортизації. У додатковій статті "Гудвіл" відображається перевищення вартості придбання над часткою покупця у справедливій вартості активів і зобов'язань, яке визначається за П(С)БО 19 "Об'єднання підприємств". Вартість гудвілу включається до підсумку балансу.

Страховики використовують термін «відстрочені аквізиційні витрати» для відображення витрат, понесених зараз або в попередні періоди, але пов'язаних з майбутніми обліковими періодами. Ці збори визнаються як витрати одночасно з відповідними преміями, отриманими протягом терміну дії договору страхування.

У статті «Залишки коштів централізованих страхових резервних фондів» вказується на кошти в таких фондах, зокрема тих, що знаходяться в управлінні АТС України, але належать страховим компаніям. Ця інформація також міститься в балансі.

Друга частина активів балансу, оборотні активи, містить інформацію про ресурси, які забезпечують короткострокову діяльність підприємства (див. Додаток Б).

Інші статті можуть бути включені в розділ «Оборотні активи» балансу для більш детального відображення фінансового стану підприємства.

У виробничих запасах відображається вартість сировини, основних і

допоміжних матеріалів, палива, напівфабрикатів, комплектуючих виробів, тари, будівельних матеріалів та інших матеріальних цінностей, у тому числі малоцінних, швидкозношуваних. Призначений для використання під час нормальних робочих циклів.

У статті «Незавершене виробництво» міститься інформація про вартість незавершеного виробництва та робіт (послуг), незавершеного виробництва власного виробництва та загальні зобов'язання наших замовників за договорами будівельного підряду.

У статті «Готова продукція» вказується складська продукція, яка пройшла обробку, пройшла всі перевірки, приймання та відповідає технічним стандартам. Вироби, що не відповідають цим вимогам (за винятком дефектів), відносять до напівфабрикатів.

Стаття «Товари» включає вартість товарів, придбаних для подальшого продажу, за винятком сум націнки на товарні знаки. У статті «Депозити перестрахування» страховики відображають суми за договорами перестрахування, які передбачають незначний страховий ризик або взагалі його не передбачають. Ці суми включаються до балансу як засіб управління грошовими потоками в коротко- та середньостроковій перспективі.

У статті "Векселі одержані" відображається забезпечена векселями заборгованість покупців, замовників або інших дебіторів за поставлену продукцію, виконану роботу чи надані послуги. Суми нарахованих дивідендів, відсотків, роялті тощо. «Дебіторська заборгованість з внутрішніми розрахунками» включає борги пов'язаних сторін або внутрішні розрахунки між членами однієї групи.

У статті «Гроші та її еквіваленти» відображаються готівка, кошти на банківських рахунках, валюта в дорозі, електронні гроші та їх еквіваленти. Активи, які не можуть бути використані протягом одного року або одного операційного циклу через обмеження капіталу, включаються до складу необоротних активів. Додатково можна зазначити окремо суму готівки та коштів на банківському рахунку.

До статті «Частка перестраховиків у страхових резервах» включаються визначені чинним законодавством розміри частки перестраховиків у страхових резервах. Загальна сума цієї частки відображається в балансі. Тому включення додаткових статей у баланс дає більш повну та прозору картину фінансового стану компанії.

Приватне акціонерне товариство «Вінницький дослідний завод» (надалі – Товариство) було створене відповідно до рішення засновників від 6 вересня 1993 року шляхом реорганізації орендного підприємства Вінницького дослідного заводу, яке стало його правонаступником.

Товариство має офіційну назву ПрАТ «Вінницький дослідний завод» і зареєстроване за адресою: м. Вінниця, пров. Островського, 21. Його історія розпочалася з майстерень спиртотресту, що у 1965 році отримали назву «Ремонтно-механічний завод». У 1986 році підприємство було реорганізоване в орендне підприємство «Вінницький дослідний завод». У 1993 році, відповідно до законодавства України, орендне підприємство перетворено на відкрите акціонерне товариство. 26 серпня 2010 року загальні збори акціонерів ухвалили зміну назви на Приватне акціонерне товариство «Вінницький дослідний завод» та внесли відповідні зміни до статуту, які були зареєстровані 3 вересня 2010 року.

У звітному періоді значущих подій, таких як злиття, поділ, приєднання, перетворення або виділення, не відбувалося. Організаційна структура підприємства включає управління, енергомеханічний відділ, механо-збиральну дільницю, комерційний, технічний і планово-виробничий відділи. Дочірніх підприємств, представництв або філій Товариство не має. Протягом звітного періоду структура підприємства залишалася незмінною.

Середньооблікова чисельність штатних працівників становить 80 осіб. Середня кількість позаштатних працівників і сумісників – 3 особи, а тих, хто працює неповний робочий день, також 3 особи.

Основними напрямками діяльності Товариства є розробка, виготовлення та реалізація виробів машинобудування, експериментального й нестандартного обладнання, а також техніки для харчової, будівельної та комунальної галузей.

Окрім того, підприємство здійснює виробництво холодильного і вентиляційного устаткування, ремонт теплообмінного обладнання, розвантажувальної техніки та виготовлення ємностей. Значну частину своєї продукції підприємство реалізує закордонним замовникам, серед яких: HOTEL REGISTON (Узбекистан), ARIONA TRADING LLP (Азербайджан), А-со ООО (Азербайджан), ГУРДЖІ ПрАТ (Грузія) та Фінікон ОДО (Білорусь).

Економічна діяльність підприємства значною мірою залежить від стабільності галузі, розвитку основних замовників та зовнішніх факторів, зокрема екологічних і сезонних умов, що впливають на врожайність сільськогосподарських підприємств, які, своєю чергою, є важливими споживачами продукції підприємства.

Подальший аналіз фінансово-економічних показників діяльності ПрАТ «Вінницький дослідний завод» буде здійснено на основі порівняння даних за останні роки (див. Додаток).

Організація бухгалтерського обліку та контролю на підприємстві покладається на бухгалтерію, яку очолює головний бухгалтер. У своїй роботі головний бухгалтер і працівники бухгалтерії керуються "Положенням про бухгалтерію" та затвердженими посадовими інструкціями, які регламентують розподіл обов'язків і визначають рівень відповідальності кожного співробітника.

Бухгалтерський облік підприємства здійснюється відповідно до положень Закону України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність", стандартів бухгалтерського обліку та інших нормативних актів, що регулюють ведення бухгалтерського обліку в Україні.

Постійне зростання цін на метал створює труднощі для зниження собівартості продукції, що може ускладнити підвищення обсягів реалізації. Основними постачальниками сировини та матеріалів, які забезпечують 10 і більше відсотків загального обсягу поставок, є такі компанії:

- ТОВ "АВ метал груп", м. Дніпро — 3 323,9 тис. грн;
- ТОВ "Метал Холдинг Трейд" — 2 258,5 тис. грн;
- ФОП Тарасов Г.М., м. Вінниця — 11 491,4 тис. грн.

Таблиця 2.1 демонструє інформацію про обсяги виробництва та реалізації основних видів продукції підприємства.

Таблиця 2.1.

Обсяги виробництва та реалізації основних видів продукції, ПрАТ "Вінницький дослідний завод"

№	Основні види продукції	Обсяг виробництва	Обсяг реалізованої продукції
		у натуральній формі (одиниць)	у грошовій формі (тис. грн)
1	Апарати для дистиляції	19	26 578,1
2	Установки теплообмінні	107	31 091,0

Доходи від реалізації за 2022 і 2023 роки подані у таблиці 2.2, що відображає структуру доходів підприємства.

Таблиця 2.2

Структура доходів ПрАТ "Вінницький дослідний завод" за 2022-2023 роки, тис. грн

<u>Назва статті</u>	2023 рік	2022 рік
Дохід від реалізації готової продукції	44 282	44 069
Дохід від реалізації товарів	17	—
Дохід від реалізації робіт, послуг	206	—
Разом	44 505	44 069

Собівартість продукції, представлена у таблиці 2.3, показує розподіл витрат за основними статтями.

Таблиця 2.3.

Структура собівартості продукції ПрАТ "Вінницький дослідний завод" за 2022-2023 роки, тис. грн

<u>Назва статті</u>	2023 рік	2022 рік
Матеріальні затрати	28 433	19 729
<u>Заробітна плата та пов'язані витрати</u>	6 055	4 163
Амортизація	3 861	3 281
Зміна запасів	(13 901)	1 669
Послуги сторонніх організацій	5 505	5 101
Інші витрати	—	169
Всього	29 953	34 112

Доходи підприємства визнаються на основі принципу нарахування, що забезпечує їх відображення у момент виникнення економічних вигод, незалежно від реального надходження коштів. Це дозволяє точніше відображати результати діяльності підприємства.

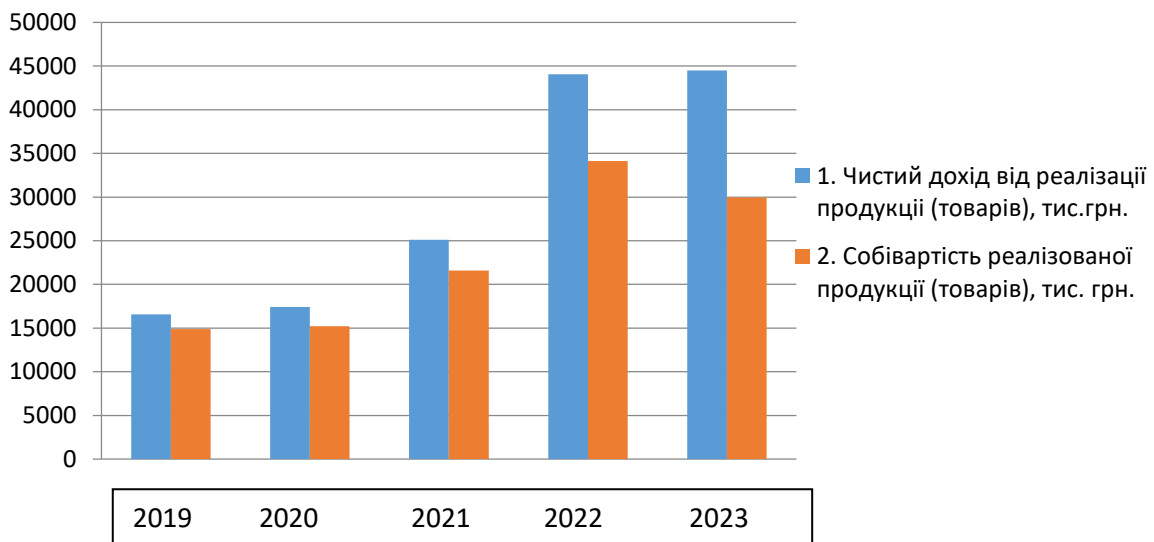

Рис. 2.1. Доходи від реалізації продукції та собівартість продукції на ПрАТ «Вінницький дослідний завод» за 2019-2023 рр., тис. грн.

Графіки демонструють динаміку доходів, собівартості реалізованої продукції та чистого прибутку ПрАТ «Вінницький дослідний завод» за період 2019-2023 років.

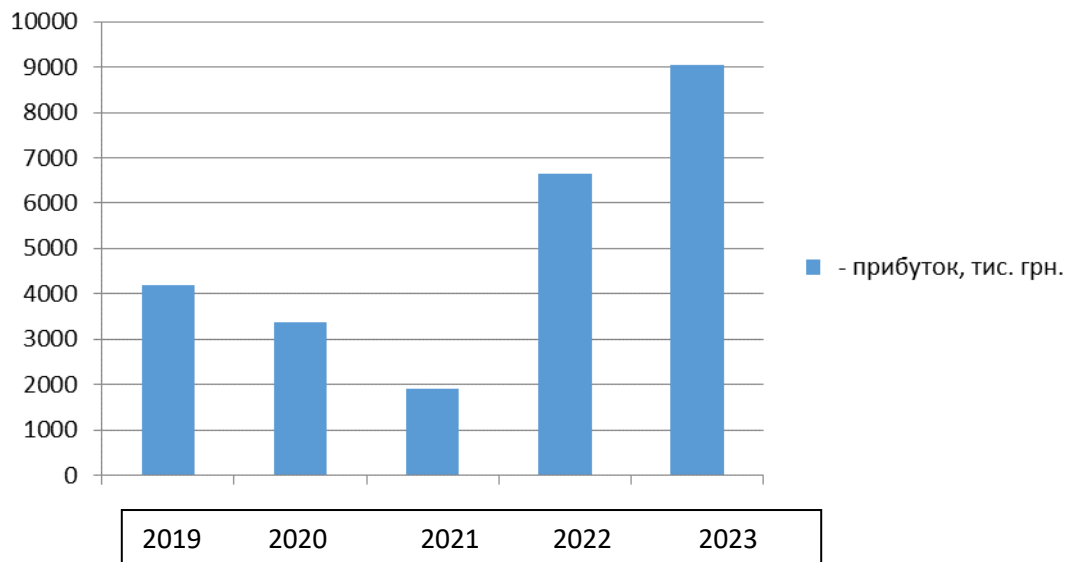

Рис.2.2. Чистий прибуток ПрАТ «Вінницький дослідний завод» за 2019-2023 рр.

Цей графік демонструє зміну чистого прибутку підприємства протягом аналізованого періоду. Найбільший прибуток спостерігався у 2023 році, що свідчить про покращення фінансових результатів діяльності підприємства.

Оцінюючи стан ПрАТ "Вінницький дослідний завод" на основі останніх даних фінансової звітності, можна зробити кілька висновків:

1. Динаміка доходів: Доходи від реалізації продукції демонструють незначне зростання у 2023 році порівняно з 2022 роком. Загальний дохід зріс з 44 069 тис. грн у 2022 році до 44 505 тис. грн у 2023 році, що свідчить про стабільний рівень реалізації продукції. Водночас структура доходів вказує на основний акцент підприємства на реалізації готової продукції, що складає майже весь дохід.
2. Собівартість продукції: У 2023 році відбулося суттєве зменшення загальної собівартості продукції з 34 112 тис. грн у 2022 році до 29 953 тис. грн. Основними чинниками цього зниження стали зменшення змін запасів (на 15 570 тис. грн) і незначне скорочення інших витрат. Це свідчить про покращення управління ресурсами та, можливо, оптимізацію виробничих процесів.
3. Матеріальні затрати: Витрати на матеріали значно зросли,

досягнувши 28 433 тис. грн у 2023 році порівняно з 19 729 тис. грн у 2022 році. Це вказує на збільшення витрат на сировину або матеріали, що може бути пов'язано зі зростанням цін на ринку або зміною асортименту продукції.

4. Заробітна плата та пов'язані витрати: Видатки на оплату праці збільшилися на 1 892 тис. грн, що може свідчити про підвищення заробітних плат або збільшення чисельності персоналу. Це підкреслює увагу підприємства до покращення умов праці та мотивації співробітників.

5. Фінансовий результат: Підприємство ефективно управляє своїми витратами, про що свідчить стабільний рівень доходів за одночасного зниження собівартості. Це позитивно впливає на рентабельність діяльності та створює передумови для нарощування прибутковості.

ПрАТ "Вінницький дослідний завод" демонструє стабільну фінансову діяльність із тенденцією до зниження витрат і покращення рентабельності. Зростання матеріальних затрат свідчить про вплив ринкових умов на собівартість продукції, проте зменшення загальної собівартості свідчить про грамотне управління ресурсами. Підприємство підтримує стійкий рівень реалізації продукції, що забезпечує стабільність доходів.

Ці фактори дозволяють розглядати стан підприємства як стабільний із перспективами для подальшого розвитку за умови збереження поточного рівня управління витратами та адаптації до змін зовнішнього середовища.

2.2. Відображення власного капіталу у балансі: порядок і підходи

Істотним елементом балансу є пасив (від лат. *passivus* — пасивний, страждальний). Пасив являє собою праву сторону балансової таблиці, де представлена інформація про джерела формування майна підприємства та його цільове використання. У цьому розділі відображаються дані про зобов'язання підприємства, а також про розмір і структуру власного капіталу.

Пасив балансу відображає всі джерела, за рахунок яких підприємство

залучило свої господарські засоби. Його структура включає дві основні складові: власні та залучені джерела.

Власні джерела формування майна підприємства — це, зокрема, власний капітал. У цій частині пасиву об'єднуються всі власні ресурси підприємства, незалежно від їх розподілу між окремими власниками. Ці джерела класифікуються за статтями, такими як статутний капітал, додатковий вкладений капітал, резервний капітал, нерозподілений прибуток (або непокриті збитки), а також неоплачений і вилучений капітал. Останні дві категорії зменшують загальну величину власного капіталу.

Власний капітал — це частка активів підприємства, що залишається після відрахування його зобов'язань. Його можна визначити за формулою:

$$\text{Власний капітал} = \text{Активи} - \text{Зобов'язання}$$

Цей показник має ключове значення для оцінки фінансової стійкості та незалежності підприємства. Напрями аналізу власного капіталу наочно представлені на рисунку 2.3.

Рис. 2.3. Напрями аналізу власного капіталу

Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку визначають дві основні концепції капіталу: фінансовий капітал і фізичний капітал. Фінансова концепція

пояснює капітал як еквівалент чистих активів або капіталу підприємства. Фізична концепція, у свою чергу, розглядає капітал як продуктивну здатність, виражену через продуктивність підприємства. Вартість власного капіталу компанії відображається через низку її ключових функцій (рис. 2.7):

- Інвестиції в корпоративну діяльність – кошти, які складають власний капітал компанії, знаходяться в розпорядженні компанії протягом тривалого часу для її фінансування.
- Управління підприємством – Права голосу учасників залежать від їх частки капіталу, що безпосередньо впливає на прийняття рішень.
- Регулювання відносин власності – частка кожного власника в капіталі визначає порядок розподілу прибутку та майна у разі ліквідації підприємства.
- Відшкодування збитків – збитки компанії покриваються за рахунок власних коштів.
- Платоспроможність кредиторів - сума власного капіталу, відображена в балансі, є гарантією компанії щодо її зобов'язань перед кредиторами.
- Кредитоспроможність - Кредитний пріоритет надаватиметься компаніям з більшим власним капіталом і нижчим рівнем кредиторської заборгованості.
- Венчурне фінансування – капітал може бути використаний для венчурного капіталу, на що кредитори зазвичай не погодяться. За джерелом формування власний капітал підприємства поділяється на дві великі категорії:
 - Інвестований капітал – включає капітальні внески власників бізнесу, а також капітал, сформований шляхом конвертації боргових зобов'язань в акції або паї.
 - Накопичення капіталу – це результат господарської діяльності підприємства та накопичення прибутку.

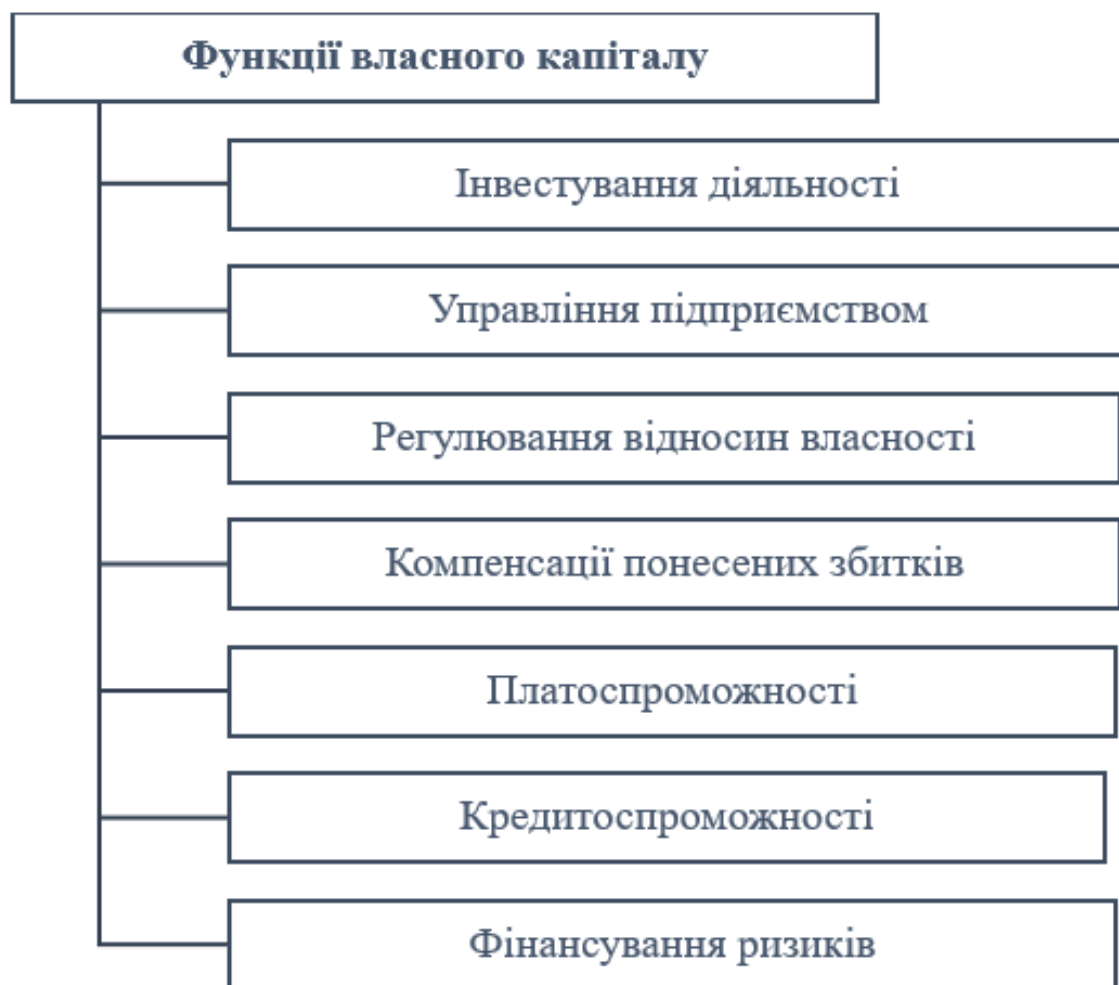

Рис. 2.4. Схема функцій власного капіталу

Інвестований капітал включає такі складові:

- Статутний капітал (статутний або пайовий капітал);
- Додатковий інвестиційний капітал (крім надходжень від зареєстрованих статутних фондів або внесків засновників).

Основними обліковими регістрами для обліку капіталу підприємства є відповідні регістри бухгалтерського обліку (табл. 2.4) та фінансова звітність підприємства.

Таблиця 2.4.

Розкриття інформації в облікових регістрах та фінансовій звітності для аудиту

Шифр та назва рахунку	Регістри обліку	Номер рядка балансу
401 «Статутний капітал»	Журнал 7	1400
402 «Пайовий капітал»	Журнал 7	1400
41 «Капітал у дооцінках»	Журнал 7	1405
42 «Додатковий капітал»	Журнал 7, відомість 7.1	1410
43 «Резервний капітал»	Журнал 7	1415
44 «Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)»	Журнал 7, відомість 7.2	1420
45 «Вилучений капітал»	Журнал 7	1430
46 «Неоплачений капітал»	Журнал 7	1425

Накопичений капітал включає такі елементи:

- Нерозподілений прибуток (або невідшкодовані збитки);
- Резервний капітал;
- Інший додатковий капітал.

Оцінка цих елементів капіталу повинна відповідати оцінці базових активів.

Це загальне правило може змінюватися залежно від конкретних обставин конкретної посади. Баланс, звіт про власний капітал і примітки до фінансової звітності містять інформацію про компоненти капіталу. Пасив У першому розділі балансу відображається склад капіталу на кінець звітного періоду. Показники та характеристики кожного проекту власного капіталу компанії наведені в додатку __.

Пасив балансу в даний час складається з чотирьох основних складових:

1. Справедливість (Розділ 1).
2. Довгострокові зобов'язання та гарантії (розділ 2), який об'єднує попередні два розділи «Гарантії майбутніх витрат і платежів» і «Довгострокові зобов'язання».
3. Поточні зобов'язання та гарантії (Розділ 3), що замінює попередню главу "Поточні зобов'язання".

4. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами та групами вибуття, утримуваними для продажу (Розділ 4), спочатку були представлені в рядку 605 "Поточні зобов'язання".

Дані, які раніше включалися в розділ «Дохід за майбутні періоди», тепер відображаються в тому самому рядку 1665 у частині III. Відповідність старих і нових рядків балансу наведено в таблиці 2 (додаток Б).

Розділ 1 балансу «Власний капітал» містить такі терміни:

- Зареєстрований капітал: відображає суму статутного капіталу, зафіксовану в установчих документах, і статутний капітал, який вимагається законом.
- Переоцінений капітал: включає суму переоцінки необоротних активів та фінансових інструментів.
- Додатковий капітал: включає надходження від емісії (різниця між ціною продажу акцій та їх номінальною вартістю), безоплатно отримані активи, внески засновників, що перевищують статутний капітал, накопичені курсові різниці та інші складові додаткового капіталу. У суттєвих випадках інформація про дохід від емісії та курсову різницю розкривається в додаткових умовах. Загальна сума включається до балансу.
- Резервний капітал: показує резерви, створені з нерозподіленого прибутку відповідно до законодавства або статуту компанії.
- Нерозподілений прибуток (непокриті збитки): показує суму прибутку чи збитку. Непокриті збитки вказані в дужках і зменшують загальний капітал.
- Неоплачений капітал: заборгованість, що відображає внески учасників до статутного капіталу. Суми також вказані в дужках і вираховані.
- Відчуження: включає фактичну вартість акцій або викуп акцій у власників. Сума також вказана в дужках і розрахована.
- Інші резерви: для страхових компаній визначає інші компоненти власного капіталу, не включені в інші резерви. Ця сума включена до балансу.

Операції зі статутним капіталом обліковуються за допомогою основних документів, наведених у таблиці 2.7:

Таблиця 2.5.

Документування операцій зі статутним капіталом

№ п/п	Операція зі статутним капіталом	Документи, що підтверджують операцію
1	Створення статутного капіталу	<u>Інвентаризаційні описи, накладні, ПКО, акти приймання-передачі та оцінки</u>
2	Збільшення статутного капіталу	Рішення власника, розрахунок бухгалтерії
3	Додаткові внески учасників	Статут підприємства, <u>накладні, акти передачі, ПКО</u>
4	Повернення часток учасникам	<u>Рішення власника, накладні, акти передачі, ВКО</u>
5	Покриття збитків	Рішення власника, розрахунок бухгалтерії
6	Ліквідація товариства	Рішення ліквідаційної комісії, накладні, акти передачі, ВКО

Моментом фактичного внесення капіталу вважається дата зарахування грошей на рахунок у банку чи внесення до каси, а для майна чи нематеріальних активів – дата складання акта приймання-передачі.

Пасив балансу підприємства складається з чотирьох основних розділів, які відображають власний капітал, довгострокові та поточні зобов'язання, а також зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу. Власний капітал охоплює статті, що відображають зареєстрований, резервний, додатковий капітал, нерозподілений прибуток чи збиток, а також неоплачений і вилучений капітал. Інформація про капітал деталізується у фінансовій звітності, а операції зі статутним капіталом документуються через акти приймання-передачі, бухгалтерські розрахунки та рішення власників. Усі зміни в капіталі підприємства фіксуються з урахуванням юридичних та бухгалтерських вимог.

2.3. Формування даних балансу про зобов'язання підприємства

Використання позикового капіталу надає підприємству можливість суттєво розширити обсяги діяльності, оптимізувати використання власних ресурсів, прискорити цільове фінансування та, як наслідок, підвищити свою ринкову вартість. Позиковий капітал складається з довгострокових і поточних зобов'язань, забезпечень майбутніх витрат і платежів, а також доходів майбутніх періодів. Зобов'язання відображають заборгованість підприємства, яка виникла внаслідок минулих операцій і потребує ресурсів для погашення. Поточні зобов'язання охоплюють борги, які мають бути сплачені в межах операційного циклу чи протягом 12 місяців від дати балансу, тоді як довгострокові зобов'язання передбачають погашення після цього періоду. Аналіз позикового капіталу базується на його класифікації за джерелами формування і враховує термін залучення та вартість обслуговування боргових зобов'язань. Ця оцінка включає аналіз платоспроможності, яка значною мірою визначається структурою поточних зобов'язань.

Зобов'язання – це заборгованість підприємства, яка виникла внаслідок минулих подій і погашення якої, як очікується, призведе до зменшення ресурсів підприємства, що втілюють у собі економічні вигоди. Зобов'язання виникає тільки тоді, коли актив отримано з умовою наступної оплати за нього, або коли підприємство укладає не відмовну угоду придбати актив (рис. 2.9).

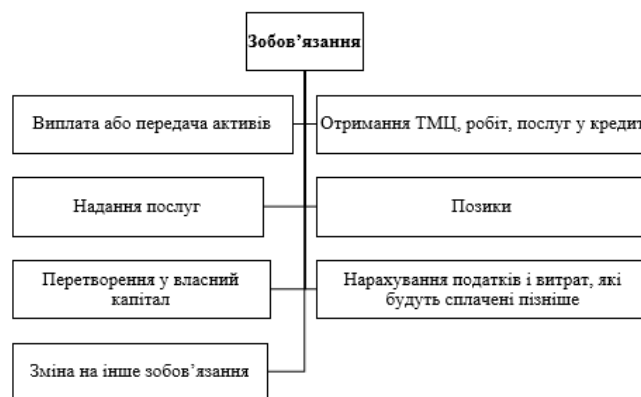

Рис. 2.5. Основні види зобов'язань

Рис. 2.6. Класифікація позикового капіталу підприємства за джерелами утворення

У пасиві балансу відображаються:

Залучені джерела утворення господарських засобів підприємства: позикові кошти (кредити банків і зобов'язання перед різними кредиторами: іншими підприємствами, бюджетом, працівниками тощо), а також різні види створених забезпечень для покриття певних витрат.

Зазначимо, що до складу пасиву балансу включаються зобов'язання, якщо вони відповідають наступним критеріям (рис. 2.10).

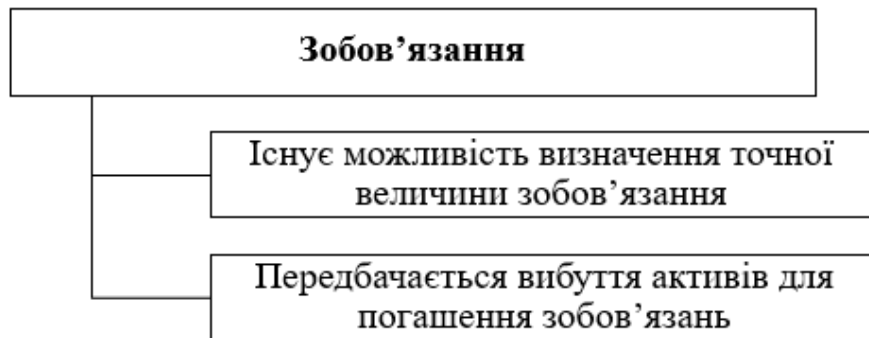

Рис. 2.7. Критерії визнання зобов'язань

Зобов'язання включаються до балансу за умови, що їх оцінка може бути надійно визначена, а також є ймовірність зменшення майбутніх економічних вигод у процесі їх погашення. Зобов'язання класифікуються на кілька категорій (див. рис. 2.8).

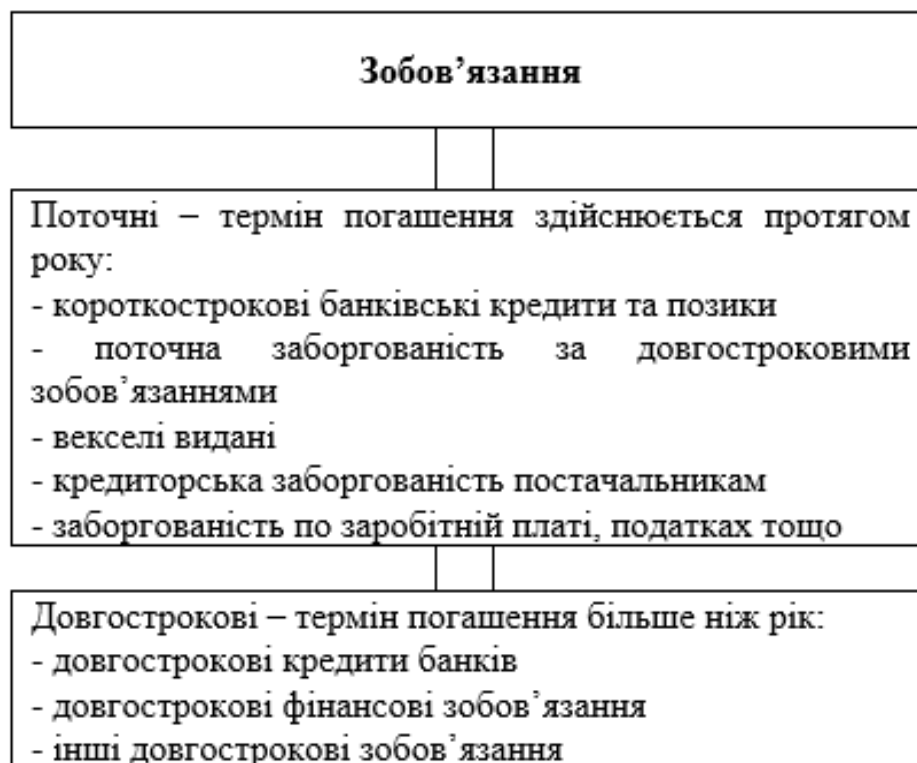

Рис. 2.8. Класифікація зобов'язання

У додатковій статті "Пенсійні зобов'язання" зазначається сума довгострокових зобов'язань, які пов'язані з виплатами після завершення

трудової діяльності, і ця сума включається до загального підсумку балансу. У статті "Благодійна допомога" відображається залишок коштів або інших активів, отриманих як благодійна допомога, що звільняються від ПДВ відповідно до законодавства; ця інформація включається до загального підсумку в межах цільового фінансування.

Стаття "Страхові резерви" демонструє суму різних страхових резервів, таких як резерви незароблених премій і збитків, які включаються до підсумку балансу. У статті "Інвестиційні контракти" страховики відображають суми, що стосуються договорів, які не передбачають передачі значного страхового ризику, і ці суми також входять до балансу. Для підприємств, що займаються лотереями, статті "Призовий фонд" і "Резерв на виплату джек-поту" показують залишки, які підлягають виплаті переможцям або резервуються на майбутні виплати, що включаються до загального підсумку.

"Поточна кредиторська заборгованість за одержаними авансами" включає суми авансів, отриманих від інших осіб. Інші статті, такі як "Кредиторська заборгованість за розрахунками з учасниками", "Кредиторська заборгованість із внутрішніх розрахунків" та "Кредиторська заборгованість за страховою діяльністю", деталізують різні види заборгованостей підприємства перед учасниками, пов'язаними сторонами або за страховими зобов'язаннями.

У статті "Відстрочені комісійні доходи від перестраховиків" страховики відображають залишок комісійних доходів, перенесених на майбутні періоди. У розділі V "Чиста вартість активів недержавного пенсійного фонду" недержавні пенсійні фонди наводять різницю між активами фонду та зобов'язаннями на звітну дату.

Баланс підприємства надає об'єктивну картину його фінансового стану, відображаючи залежність від зовнішніх джерел фінансування, взаємовідносини з партнерами та напрямки інвестиційної діяльності..

РОЗДІЛ 3

ШЛЯХИ ПОЛІПШЕННЯ БАЛАНСУ ТА ЙОГО ПІДВИЩЕННЯ ЙОГО РОЛІ В УПРАВЛІННІ ПІДПРИЄМСТВОМ

3.1. Аналіз фінансово-майнового стану підприємства на основі даних балансу

Методика проведення фінансового аналізу залежить від поставлених завдань, а також таких чинників, як наявність інформації, час, методичні рекомендації, технічні можливості, кадрові ресурси тощо. Основна мета такого аналізу — отримання невеликої кількості ключових показників, що надають об'єктивну та точну картину фінансового стану підприємства. Це включає оцінку прибутків і збитків, змін у структурі активів і пасивів, а також взаємовідносин із дебіторами та кредиторами. Такий підхід дозволяє своєчасно виявити проблеми у фінансовій діяльності, визначити можливості для покращення платоспроможності та фінансового стану підприємства.

Головними завданнями аналізу балансу є оцінка фінансового стану підприємства (експрес-аналіз) та його детальне дослідження (деталізований аналіз), оцінка змін у складі та структурі активів і пасивів, виявлення негативних тенденцій і різких змін, визначення раціональності використання ресурсів, ліквідності й фінансової стійкості підприємства. Також аналіз включає прогнозування фінансових результатів і рентабельності підприємства за різних сценаріїв використання ресурсів.

Фінансовий аналіз є важливим етапом у процесі реорганізації або реструктуризації підприємства. Він включає кілька етапів, таких як збір достовірної інформації, перевірка балансу, звірка з іншими формами звітності, перевірка первинних документів і вивчення структури активів. Зокрема, оцінюється ліквідність активів та можливості їх оптимального використання, наприклад, через продаж малоефективних об'єктів чи використання лізингу для придбання основних засобів.

Якщо підприємство використовує планові або нормативні показники, аналіз відхилень від запланованих результатів стає невід'ємною частиною внутрішнього фінансового аналізу. Водночас фінансовий аналіз балансу також має риси зовнішнього аналізу, коли його виконують зацікавлені контрагенти, власники чи державні органи на основі звітних даних. Баланс виступає ключовим інструментом фінансового аналізу, допомагаючи зрозуміти взаємозв'язок фінансових і виробничих показників, таких як реалізація, прибуток, рентабельність тощо.

Практика фінансового аналізу включає використання методичних прийомів для "читання" балансу, що дозволяє виявити приховані резерви та тенденції, а також знайти шляхи для підвищення ефективності діяльності підприємства.

Горизонтальний аналіз передбачає порівняння фінансових показників звітності з даними попередніх періодів або аналогічними показниками підприємств-конкурентів. Він базується на побудові аналітичних таблиць, де абсолютні значення доповнюються відносними темпами приросту або зменшення. Наприклад, при аналізі балансу дані за базовий період приймаються за 100%, а подальші значення виражаються у відсотках до бази. Цей метод дозволяє оцінити динаміку показників і зробити прогнози, однак його ефективність може знижуватись під впливом інфляції.

Вертикальний аналіз спрямований на визначення структури фінансових показників і вивчення впливу кожного елемента на загальні результати. У процесі аналізу дані окремих статей або розділів виражаються у відсотках до валюти балансу. Це дозволяє проводити порівняння між підприємствами різного масштабу, а також мінімізувати вплив інфляційних спотворень. Вертикальний аналіз може здійснюватися як на основі вихідної, так і модифікованої звітності.

Трендовий аналіз полягає у визначенні основних тенденцій зміни показників на основі даних за кілька періодів. Цей метод дозволяє прогнозувати майбутні значення фінансових показників, що є основою для перспективного аналізу.

Просторовий аналіз використовують для порівняння показників як усередині підприємства (між підрозділами, філіями), так і з іншими підприємствами галузі, що дозволяє оцінити конкурентні переваги та виявити слабкі сторони.

Факторний аналіз спрямований на визначення впливу окремих чинників на результуючі показники. Застосовуються як детерміновані, так і стохастичні методи аналізу.

Для реалізації цих методів застосовують різноманітні кількісні прийоми, що включають статистичні (порівняння, середні величини, групування), бухгалтерські (подвійний запис, балансові співвідношення) та економіко-математичні методи (лінійне та нелінійне програмування, регресійний аналіз).

Аналіз абсолютних показників дозволяє оцінити найважливіші результати, такі як активи, власний капітал і пасиви. Цей аналіз забезпечує можливість вивчення змін показників у статиці та динаміці.

Аналіз відносних показників включає обчислення співвідношень між різними статтями звітності для оцінки взаємозв'язку між ними. Він дає змогу:

- порівняти дані з попередніми періодами для виявлення тенденцій,
- співставити показники з іншими підприємствами,
- оцінити відповідність оптимальним або критичним значенням.

На основі цих аналізів робляться висновки щодо фінансового стану та ефективності діяльності підприємства.

Аналіз майнового стану підприємства починається з дослідження складу та структури загального капіталу, який поділяється на:

- Основний капітал — довгострокові інвестиції в нерухомість, фінансові активи та інтелектуальну власність.
- Оборотний капітал — найбільш мобільна частина, яка використовується в одному операційному циклі та повністю переносить свою вартість на готовий продукт.

Актив балансу, що відображає майновий стан підприємства, розглядається як характеристика ресурсів за їхнім розміщенням і цільовим використанням, а

також як показник витрат, спрямованих на отримання доходу.

Фінансовий аналіз включає горизонтальний, вертикальний, трендовий, просторовий та факторний аналізи. Горизонтальний аналіз дозволяє порівнювати фінансові показники з попередніми періодами чи іншими підприємствами, тоді як вертикальний аналіз фокусується на структурі показників і визначенні впливу кожного елемента на загальний результат. Трендовий аналіз визначає основні тенденції динаміки, а просторовий аналіз порівнює показники всередині підприємства чи з іншими компаніями. Факторний аналіз оцінює вплив окремих чинників на результуючі показники.

Аналіз активів та капіталу починається з дослідження їх структури та динаміки. Загальний капітал, який включає основний і оборотний, характеризує фінансові ресурси підприємства та їх розміщення. Актив балансу відображає як склад ресурсів, так і цільове їх використання, що дозволяє оцінити ефективність управління ресурсами і визначити резерви підвищення фінансової стабільності підприємства.

Таким чином, застосування цих методів дозволяє отримати комплексну оцінку фінансового стану підприємства, виявити тенденції, ризики і потенціал для покращення ефективності управління.

3.2. Модернізація бухгалтерського балансу як інструменту для управлінських рішень

У сучасній економічній літературі все частіше піддають критиці традиційні фінансові показники, засновані на даних бухгалтерського обліку, через їхню обмежену корисність для управління, зокрема через ретроспективний характер. Бухгалтерський баланс відображає майновий стан підприємства та джерела його формування, однак балансова вартість підприємства часто не відповідає його ринковій вартості. Це обумовлено швидкими змінами у фінансових ринках, інтеграцією інформаційних технологій та недостатньою

адаптованістю систем обліку.

На основі досліджень, таких як роботи Д. Нортон та Р. Каплана, дедалі більше уваги приділяється методам оцінки, які включають нефінансові показники. Методи оцінки вартості підприємства поділяють на ті, що базуються на фінансових звітах, і ті, що враховують нефінансові чинники. Особливої уваги заслуговують так звані потенційні активи, які охоплюють нематеріальні ресурси підприємства, що сприяють його вартості, але не завжди можуть бути враховані у бухгалтерському балансі через обмеження в оцінці.

Однією з сучасних методик є цілісний вартісний підхід (HVA), який враховує фінансові та нефінансові показники, включаючи клієнтську базу, бізнес-процеси, людський капітал тощо. Для забезпечення ефективного використання балансу у процесі управління необхідно доповнити його даними про потенційні активи та капітал, які відображають різницю між ринковою та балансовою вартістю підприємства. Це дозволить зробити бухгалтерський баланс більш релевантним інструментом для прийняття стратегічних рішень.

Аналізуючи роботи вітчизняних науковців щодо вдосконалення структури активу балансу, варто зазначити, що одними з найбільш дискусійних аспектів залишаються питання розташування таких статей, як «Відстрочені податкові активи» та «Витрати майбутніх періодів».

Розв'язання питання щодо місця розташування статті «Відстрочені податкові активи» у балансі можливе за двома підходами. Перший передбачає виключення відстрочених податкових активів із переліку майна підприємства та їхнє відображення у першому розділі пасиву балансу зі знаком мінус. Другий підхід вимагає внесення змін до чинного законодавства, зокрема розширення поняття «економічна вигода» шляхом включення формулювання «або зменшення майбутніх зобов'язань», що дозволить залишити відстрочені податкові активи у складі майна підприємства.

Враховуючи, що відстрочені податкові активи потенційно сприяють зменшенню майбутнього податку на прибуток, а відповідно й зобов'язань підприємства, можна стверджувати, що їхнє використання сприяє збільшенню

власного капіталу. Зміна визначення «економічна вигода», передбаченого Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», могла б надати можливість визнавати відстрочені податкові активи як активи та відображати їх у складі активу балансу.

Однак, з огляду на відсутність подібного підходу в чинному законодавстві, доцільним є відображення відстрочених податкових активів і зобов'язань у статті «Відстрочені податкові розрахунки». Такий підхід відповідає чинним нормам, які забороняють згортання статей активів і зобов'язань, оскільки ці об'єкти не є активами чи зобов'язаннями відповідно до їхнього економічного змісту.

Ще одним способом покращення процедури складання звітності на підприємстві є впровадження в роботу облікового апарату сучасного програмного комплексу. Програмне забезпечення «MASTER:Бухгалтерія» надає комплексні можливості для формування фінансової звітності, забезпечуючи точність і відповідність чинному законодавству України. Основні функції включають:

- Автоматизація процесів: система спрощує підготовку фінансових звітів, зменшуючи ймовірність помилок і підвищуючи ефективність обліку.
- Модульний підхід: наявність спеціалізованих модулів, таких як «Банк і Каса», «Продажі і Покупки», «Склад», «Виробництво», «Основні засоби та нематеріальні активи», дозволяє детально відображати різні аспекти діяльності підприємства
- Гнучкість налаштувань: програма адаптується під специфічні потреби підприємства, забезпечуючи індивідуальні налаштування облікової політики та форм звітності.
- Відповідність стандартам: «MASTER:Бухгалтерія» підтримує актуальні вимоги національних стандартів бухгалтерського обліку та міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ), що гарантує коректність і законність фінансових документів.
- Інтеграція з іншими системами: можливість обміну даними з іншими

програмними продуктами та сервісами, такими як «Клієнт-Банк» і системи електронного документообігу, забезпечує цілісність інформаційних потоків.

- Підтримка багатьох юридичних осіб: програма дозволяє вести облік для необмеженої кількості юридичних осіб, що є зручним для холдингових структур або підприємств з філіями

- Оновлення та підтримка: регулярні оновлення програмного забезпечення відповідно до змін у законодавстві та надання консультаційної підтримки користувачам сприяють безперебійній роботі системи.

Завдяки цим можливостям «MASTER:Бухгалтерія» є ефективним інструментом для формування фінансової звітності, що відповідає сучасним вимогам бізнесу та законодавства.

Послідовність робіт у програмному забезпеченні «MASTER:Бухгалтерія» відповідно до зображень:

1. Навігація до розділу звітності: У головному меню користувач обирає розділ «Звіти», який містить як стандартні, так і регламентні звіти. Стандартні звіти, такі як оборотно-сальдові відомості, аналіз рахунків та головна книга, забезпечують деталізовану інформацію про стан рахунків, проводки та операції. Регламентні звіти включають фінансову звітність, а також звітність щодо податків (на прибуток, землю, нерухомість тощо).

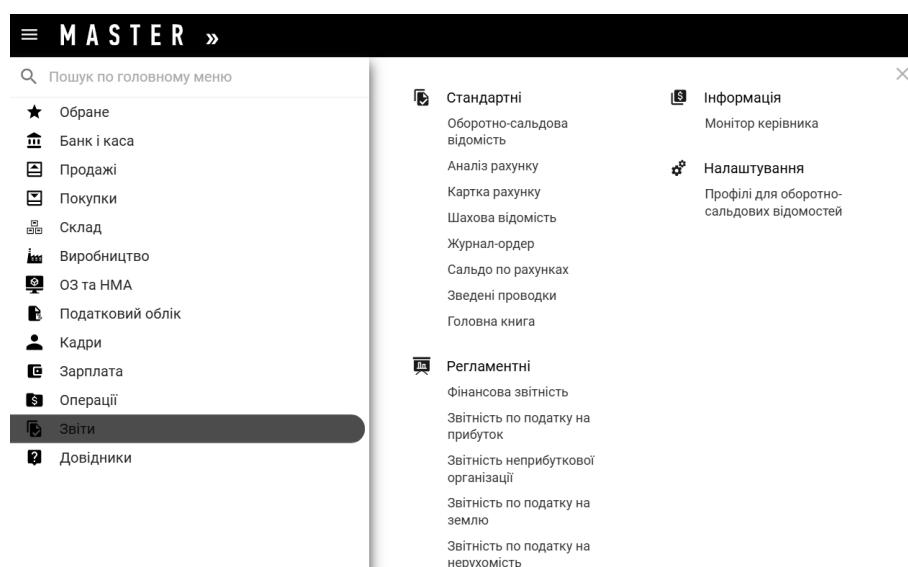

Рис.3.1. Навігація до розділу «Фінансова звітність» у меню програми

2. Вибір типу звіту: У вкладці з типами розрахунків користувач обирає

потрібну звітність. Наприклад, доступні звіти за формами XBRL для банків, підприємств або страхових компаній, що відповідають стандартам МСФЗ. Це дозволяє генерувати звіти у форматі, необхідному для подання регуляторним органам.

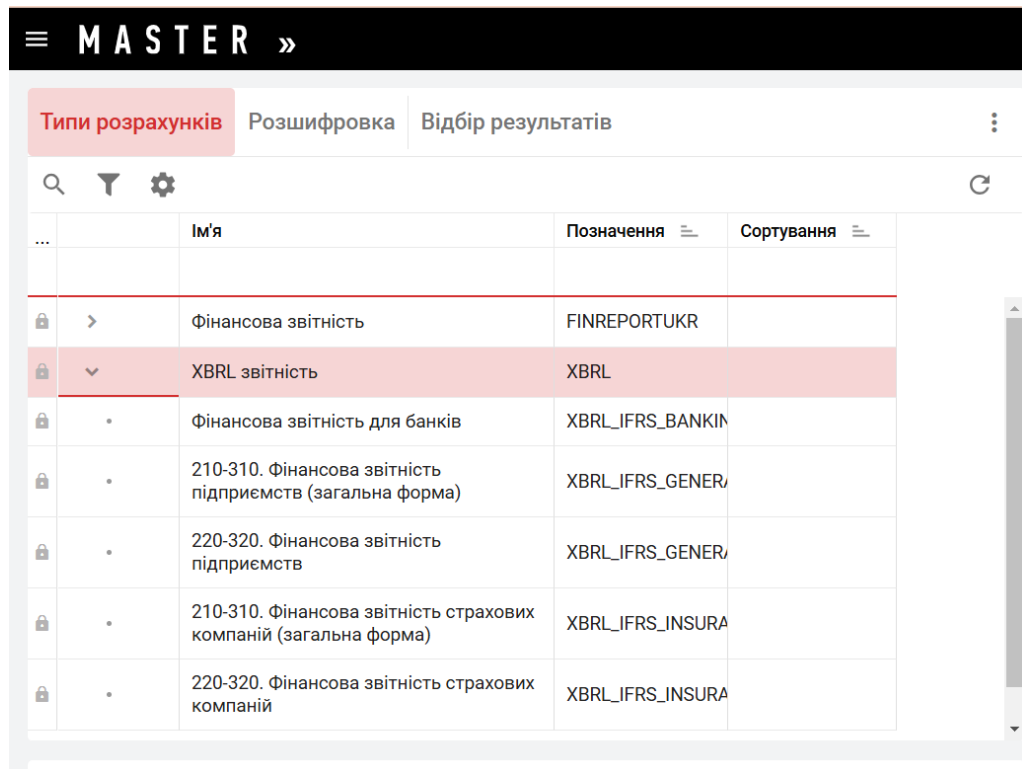

Рис. 3.2. Види фінансової звітності, які дозволяє формувати програма “MASTER: Бухгалтерія”

3. Формування звіту: У вікні вибору результатів користувач налаштовує параметри для розрахунку та формування звіту. Наприклад, для створення консолідованого балансу або звіту про доходи та витрати. Натискання кнопки «Сформувати» запускає обробку даних для створення відповідного звіту.

4. Аналіз результатів: Система генерує звіт, який можна переглянути, проаналізувати або експортувати у зручний формат (наприклад, для подальшої передачі або архівування). Якщо виникають помилки або обмеження, наприклад, недоступність певних розрахунків, програма виводить відповідне повідомлення для подальших дій.

Ця послідовність ілюструє зручність та автоматизацію підготовки звітності

в «MASTER: Бухгалтерія», що значно спрощує роботу бухгалтера чи фінансового аналітика.

Формування звітності у «MASTER:Бухгалтерія» відбувається через інтуїтивно зрозумілий інтерфейс, що дозволяє обирати типи звітів, такі як стандартні (оборотно-сальдові відомості, аналіз рахунків, головна книга) або регламентні (фінансова звітність, податкові декларації тощо). Система автоматизує процеси розрахунків, адаптується до вимог законодавства та стандартів (наприклад, МСФЗ), забезпечує точність даних і дозволяє експортувати готові звіти. Завдяки цьому забезпечується швидке і зручне отримання актуальної звітності для управління та подання до контролюючих органів.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

Досліджуючи історичні аспекти, сучасний стан і перспективи вдосконалення бухгалтерського балансу, можна сформулювати низку важливих висновків, які визначають ключові напрями розвитку цього інструменту фінансового управління.

Ефективне управління підприємством неможливе без повної та достовірної інформації про склад і структуру його активів, а також про джерела їх фінансування. Майно підприємства, як матеріальне, так і нематеріальне, слугує основою його господарської діяльності, а знання про стан цього майна дозволяє визначити оптимальні напрями розвитку. У бухгалтерському балансі господарські засоби представлені за їх складом і цільовим використанням, що забезпечує можливість комплексного аналізу.

Балансова структура, яка поєднує активи та пасиви, забезпечує відображення подвійності ресурсів підприємства. Це унікальна риса балансу, що дозволяє одночасно показувати як джерела формування засобів, так і їх використання. У зв'язку з цим бухгалтерський баланс стає незамінним інструментом для оцінки майнового стану підприємства.

Сучасний баланс має три розділи в активі ("Необоротні активи", "Оборотні активи", "Необоротні активи, утримувані для продажу") і чотири в пасиві ("Власний капітал", "Довгострокові зобов'язання і забезпечення", "Поточні зобов'язання і забезпечення", "Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу"). Основним елементом балансу є стаття, яка характеризує конкретний вид активів або зобов'язань. Для її включення до звітності необхідно дотримуватись критеріїв, встановлених національними стандартами, таких як ймовірність економічних вигод та достовірність оцінки.

Формування звітності у «MASTER:Бухгалтерія» відбувається через інтуїтивно зрозумілий інтерфейс, що дозволяє обирати типи звітів, такі як стандартні (оборотно-сальдові відомості, аналіз рахунків, головна книга) або регламентні (фінансова звітність, податкові декларації тощо). Система

автоматизує процеси розрахунків, адаптується до вимог законодавства та стандартів (наприклад, МСФЗ), забезпечує точність даних і дозволяє експортувати готові звіти. Завдяки цьому забезпечується швидке і зручне отримання актуальної звітності для управління та подання до контролюючих органів.

Важливим етапом підготовки фінансової звітності є аналіз і внесення додаткових статей, які відповідають принципу суттєвості. Це дозволяє деталізувати інформацію та зробити її більш корисною для користувачів. Особливого значення набуває аналіз фінансових показників, який дозволяє оцінити ефективність діяльності підприємства, виявити загрози банкрутства і сформулювати рекомендації для покращення фінансового стану.

У контексті антикризового управління аналіз балансу слід проводити ретельно й поетапно, щоб забезпечити об'єктивну оцінку ситуації та розробити комплекс заходів для стабілізації підприємства. Такий аналіз сприяє формуванню стратегії розвитку підприємства, враховуючи як поточний стан, так і потенційні можливості.

Для підвищення практичної цінності бухгалтерського балансу необхідно адаптувати його до сучасних вимог управління, включаючи додаткові показники, які враховують ринкову вартість активів і зобов'язань. Особливу увагу слід приділити відображенню потенційних активів і власного капіталу, величина яких визначається різницею між ринковою та балансовою вартістю підприємства. Це дозволить балансам підприємств краще відповідати запитам користувачів фінансової звітності, забезпечуючи їх необхідною інформацією для прийняття ефективних управлінських рішень.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Барановська Т.В. Облікова політика підприємств в Україні: теорія і практика : дис... канд. екон. наук: 08.06.04 Тетяна Василівна Барановська. – Київ, 2005. – 234 с.
2. Бухгалтерський облік: концептуальні основи теорії: навчальний посібник В. П. Шило, Н. І. Верхоглядова, С. Б. Ільїна. – К. : Кондор, 2011. – 937 с.
3. Верига Ю.А. Бухгалтерська фінансова звітність підприємства Ю.А. Верига, А.М. Волошин. – К. : НМЦ Укоопосвіта, 2012. – 320 с.
4. Голов С.Ф. МСФЗ: статус і застосування С.Ф. Голов Главбух. – 2015. – № 31 (582). – С. 7.
5. Давидюк Т.В. Конвергенція бухгалтерської та соціальної звітності в частині людського капіталу: розвиток існуючих підходів [Електронний ресурс] Т.В. Давидюк Економіка: реалії часу. Науковий журнал. – 2012. – № 2(3). – С. 123–129. – Режим доступу: <http://economics.opu.uan3.html> (дата звернення: 15 червня 2024 р.).
6. Жолнер І.В. Фінансовий облік за міжнародними та національними стандартами : навч. посіб. – К. : ЦУЛ, 2012. – 368 с.
7. Загородній А.Г. Бухгалтерський облік і аудит підприємницької діяльності А.Г. Загородній, Б.Ф. Усач, Р.Л. Хом'як. – Львів : Видавництво Державного університету Львівська політехніка, 2005. – 208 с.
8. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» № 996-XIV від 16.07.1999 р., із змінами. – URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14> (дата звернення: 15 квітня 2024 р.).
9. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, затверджена наказом Міністерства фінансів України № 291 від 30.11.1999 р., із змінами. – URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99> (дата звернення: 20 травня 2024 р.).
10. Крупельницька І.Г. Звітність підприємств : навчальний посібник. – К. :

ЦУЛ, 2012. – 232 с.

11. Наказ Міністерства фінансів України «Про Примітки до річної фінансової звітності» № 302 від 29.11.2000 р., із змінами. – URL: <http://zakon.rada.gov.ua/law/show/0904-00> (дата звернення: 10 червня 2024 р.).
12. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», затверджене наказом Міністерства фінансів України від 07 лютого 2013 р. № 73. – URL: <http://buhgalter911.com/Res> (дата звернення: 30 травня 2024 р.).
13. Нефінансова звітність: інструмент соціально відповідального бізнесу Global Compact Network Ukraine [Електронний ресурс]. URL: <http://www.globalcompact.org.ua/uarcenterresources33> (дата звернення: 25 червня 2024 р.).
14. Облік і звітність за міжнародними стандартами : навч. посібник О.В. Небильцова, Р.С. Коршікова, Л.І. Лук'яненко, В.В. Ходзицька ; М-во освіти і науки, молоді та спорту України, ДВНЗ «Київський нац. екон. ун-т ім. В. Гетьмана». К. : КНЕУ, 2011. 453 с.
15. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/law/show/1557-11> (дата звернення: 1 липня 2024 р.).
16. Податковий кодекс України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/law/show/2755-17> (дата звернення: 25 травня 2024 р.).
17. Ткаченко Н.М. Бухгалтерський фінансовий облік, оподаткування та звітність : підручник. 5-е вид., допов. і перероб. К. : Алеута, 2011. 976 с.
18. Хомин П.Я. Формування звітності в підсистемах фінансового, управлінського й податкового обліку : монографія П.Я. Хомин. – Тернопіль : Економічна думка, 2004. 288 с.
19. Гончар К.С. Управління фінансовою звітністю: сучасні тенденції та перспективи розвитку Вісник економіки та управління. 2022. – № 3(55). С. 11–18.
20. Лук'янов С.М. Інтеграція нефінансових показників у систему фінансової

звітності Бухгалтерський облік і аудит. 2023. № 7. С. 21–27.

21. Семенюк М.І. Використання сучасних технологій для складання фінансової звітності Інноваційна економіка. 2023. № 9. С. 45–50.

22. Звітність підприємств у контексті сталого розвитку: підручник В.М. Кузьменко, І.В. Поліщук, Ю.А. Ткаченко. К. : Центр учбової літератури, 2024. 342 с.

23. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 8 «Нематеріальні активи», затверджене наказом Міністерства фінансів України від 18.10.1999 р. № 242. – URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0750-99> (дата звернення: 15 червня 2024 р.).

24. Хомин П.Я. Формування звітності в підсистемах фінансового, управлінського й податкового обліку : [монографія] / П.Я. Хомин. – Тернопіль : Економічна думка, 2004. – 288 с.

25. Чижевська Л.В. Баланс та звітність як елементи методу бухгалтерського обліку Вісник Житомирського інженерно-технологічного інституту. 2002. № 18. С. 118-120.